Fotograf: Sara Marie Vollset

Risiko og vesentlighetsvurdering

NES KOMMUNE

Endelig utkast behandlet 18.08.2020

Viken kontrollutvalgssekretariat IKS (Vikus) | 08.2020

Innhold

Innledning 2
Forskjell mellom forvaltningsrevisjon i selskap og eierskapskontroll 3
Risiko- og vesentlighetsvurderingens detaljeringsnivå 3
Hva er risiko og vesentlighet? 5
Kommunens overordnede mål 7
Samlet oversikt over kommunen 8
nøkkeltall 9
Tidligere forvaltningsrevisjoner 12
Hvordan COVID-19 påvirker risikovurderingene 13
Konsekvenser av Covid 19 for bestilling av kontroll 13
Kontrollutvalgets prioriteringer 14
Konkretisering av risikoområder 0 15
Risiko og vesentlighetsvurderinger i selskap 13
Slik har vi gjennomført vurderingen 13
Om risiko og vesentlighet i kommunalt eide selskaper 13
Forvaltningsrevisjon i selskaper 15
Eierskapskontroll i selskaper 15
Oversikt over selskaper som kommunen eier eller er i et samarbeid med 17
Konkretisering og prioritering av risikoområder i selskaper og for eierstyring 18
Kilder 19

INNLEDNING

Forvaltningsrevisjon er et viktig redskap for de folkevalgtes kontroll med kommunens administrasjon og beslutningsgrunnlag. Kommuneloven (2018) pålegger kontrollutvalget å utarbeide en plan for forvaltningsrevisjon. Planen skal sikre at det gjennomføres forvaltningsrevisjon regelmessig i alle kommuner, i et omfang som er i samsvar med kommunens størrelse, kompleksitet og risiko. Planen skal både dekke den virksomheten som skjer i kommunen selv og den virksomheten som drives av selskaper som kommunen har eierinteresser i.

For å sikre nyttig og målrettet forvaltningsrevisjon skal planen baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering (ROV) for å finne ut på hvilke områder det er størst behov for forvaltningsrevisjon. Vurderingen skal altså bidra til god og nyttig forvaltningsrevisjon av kommunenes virksomhet. Sekretariatet har i dette arbeidet lagt NKRF's veileder til grunn https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/ROV-veileder_oppdatert-fastsatt_av-styret_3.12.2019.pdf

ROV og arbeidet med å utarbeide planen vil også bidra til at kontrollutvalget blir kjent med kommunens virksomhetsområder. Arbeidet er således med på å gi kontrollutvalgsmedlemmene det kunnskapsgrunnlaget de trenger for å ivareta kontrollansvaret sitt.

Arbeidet med risiko og vesentlighetsvurderinger er viktig også utover det som gjelder valg av forvaltningsrevisjoner. ROV identifiserer langt flere risikoområder enn det kontrollutvalget har ressurser til å gjennomføre forvaltningsrevisjon av. ROV kan dermed brukes til å lage en helhetlig plan for kontroll i Nes kommune, og oppsummerer et bredt spekter av kontrollaktiviteter. Kontrollutvalget har ulike virkemidler til disposisjon som kan benyttes for temaer og områder som ikke når opp i prioriteringen i planene.

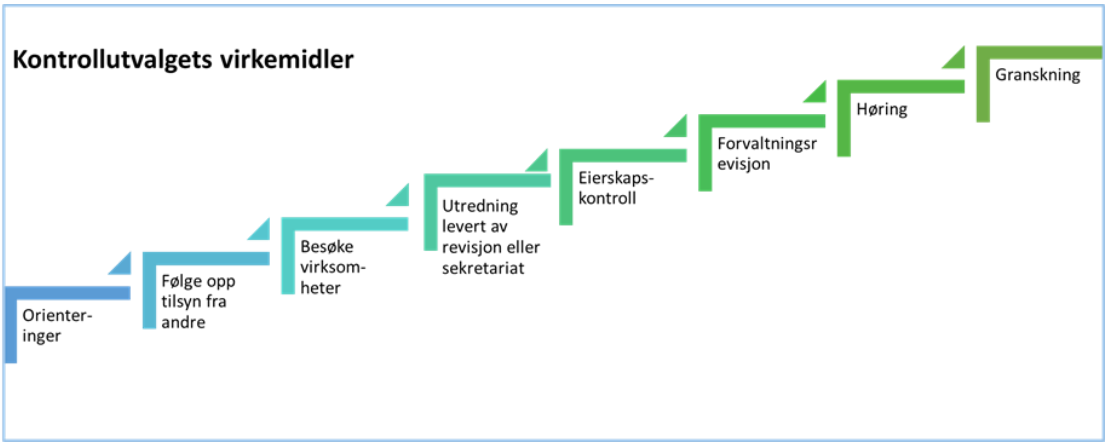

Det kan være en utfordring å sikre at risiko- og vesentlighetsvurderingen er tilstrekkelig overordnet slik at kontrollutvalget får et oversiktsbilde av hele den kommunale virksomheten, samtidig som den går tilstrekkelig dypt til å danne et meningsfullt grunnlag for å utarbeide kontrollutvalgets plan for forvaltningsrevisjon. Det er ikke sekretariatets intensjon at ROV skal være uttømmende eller altomfattende. Til det er den kommunale hverdag for kompleks og omskiftelig.

I arbeidet med ROV er det er viktig at kontrollutvalget prioriterer tid og ressurser, slik at utvalget får et godt grunnlag til å velge hvilke prosjekter som skal gjennomføres i perioden. Samtidig må utvalget sørge for at analysene dekker de viktigste områdene i kommunens virksomhet og eierskap.

Det er et mål at kontrollutvalget skal være aktivt involvert i prosessen, ikke minst når det gjelder vurdering og prioritering av kontrollaktiviteter som skal gjennomføres i planperioden.

FORSKJELL MELLOM FORVALTNINGSREVISJON I SELSKAP OG EIERSKAPSKONTROLL

Ny kommunelov skiller mellom forvaltningsrevisjon av selskap som inngår i ordinær forvaltningsrevisjon, og eierskapskontroll. I en eierskapskontroll er oppmerksomheten rettet mot hvordan kommunen forvalter eierskapene sine, enten enkeltvis eller som portefølje. Kriteriene som legges til grunn er bl.a. regelverk knytt til ulike typer selskap f.eks. kommunelov, aksjelov, lov om interkommunale selskap), KS sine retningslinjer for kommunal eierstyring, kommunale eierskapsmeldinger/eierstrategier og andre mål, vedtak og retningslinjer. I en forvaltningsrevisjon av selskap er oppmerksomheten retta mot selskapet, og vil f.eks. dreie seg om selskapet driver i samsvar med kommunestyrets vedtak og førutsetninger, og om selskapet driver i samsvar med lover og regler og på en økonomisk forsvarlig måte.

Risiko- og vesentlighetsvurderingens detaljeringsnivå

Med utgangspunkt i kommunelovens formål om at kommuner yter tjenester og driver samfunnsutvikling til beste for innbyggerne og at kommuner skal være effektive, tillitsskapende og bærekraftige, kan kommunens virksomhet fra et overordnet perspektiv deles inn i følgende sju kategorier:

- legge til rette for et funksjonsdyktig kommunalt og fylkeskommunalt folkestyre
- yte tjenester til beste for innbyggerne
- drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne
- utøve offentlig myndighet
- være effektive
- være tillitsskapende
- være bærekraftige

Med dette utgangspunktet kan det på et overordnet nivå være aktuelt å vurdere risiko og vesentlighet ut fra følgende sju perspektiver:

1. ***Fungerer det lokale folkestyret som forutsatt i kommuneloven?***

Risiko- og vesentlighetsvurderingen vil her for eksempel være knyttet til spørsmålet om i hvor stor grad administrasjonen realiserer vedtak fattet av folkevalgte organer, om sakene som legges fram for folkevalgte organer er tilfredsstillende utredet, og om kravene i forvaltningsloven og offentleglova overholdes. Vurderingene kan også gjelde spørsmålet om sakene legges fram på en måte som er tilpasset de folkevalgte som målgruppe.

2. Produserer kommunen de tjenestene innbyggerne har krav på?

Dette punktet innbefatter den kommunale tjenesteproduksjonen og gjelder kommunens ytelser overfor innbyggerne. Kravet til de kommunale tjenestene finnes nedfelt i ulike lover og forskrifter. Her vil det innenfor rammen av en risiko- og vesentlighetsvurdering være aktuelt å vurdere om kommunens tjenestetilbud er forsvarlig, og om innbyggerne får de tjenestene de har krav på.

3. Driver kommunen samfunnsutvikling til beste for innbyggerne?

Dette punktet gjelder kommunens planverk som kommuneplan med samfunnsdel og arealdel og ulike delplaner. Bygger de ulike planene på et forsvarlig datagrunnlag og ser de langt nok fram? Blir innbyggerne involvert i planprosessene?

4. Utøver kommunen sin myndighet forsvarlig og i samsvar med loven?

Dette punktet går på hvordan kommunen utøver sin myndighet overfor tredje person. Forvaltere kommunen sin myndighet på en god måte? Følges saksbehandlingsreglene og er saksbehandlingen forsvarlig?

5. Driver kommunen effektivt?

Dette punktet handler om å utnytte kommunens ressurser på best mulig måte med best mulig måloppnåelse.

6. Er kommunen tillitsskapende?

Her kan det være aktuelt å vurdere om kommunen har systemer for å sette i verk og følge opp tiltak for å sikre en høy etisk standard gjennom hele organisasjonen, både blant folkevalgte og ansatte for på den måten å skape tillit overfor kommunens innbyggere. Har kommunen etiske retningslinjer, er de kjent og blir de fulgt? Hvordan blir kommunens innbyggere møtt? Har kommunen satt i verk tiltak som skal motvirke misbruk av kommunens midler og korrupsjon?

7. Er kommunens drift bærekraftig?

Her vil risiko- og vesentlighetsvurderingen fokusere på kommunens virksomhet i et framtidsrettet utviklingsperspektiv. Et sentralt spørsmål her er om kommunen har en beredskap i forhold til trender i befolkningsutviklingen og befolkningssammensetningen. Et annet viktig spørsmål er om kommunen oppfyller de pliktene de er pålagt i regelverket på miljøområdet. Her kan det være aktuelt å vurdere om kommunen tar grep for å møte og motvirke de miljø- og klimaendringene som er varslet. Viktig er også antakelser om nærings- og konjunkturutvikling og utviklingen i andre forhold som antas å ha betydning for kommunen.

Med utgangspunkt i en slik inndeling av kommunens virksomhet kan det gjennomføres risiko- og vesentlighetsvurdering med ulik detaljeringsgrad. Vurderingen som sekretariatet gjennomfører er svært overordnet, områdene er trukket ned til en sektor og noen ganger på tjenestenivå. I hovedsak er risikoen identifisert i ulike kilder som f.eks.; kommunens egne plandokumenter, ROS-analyser, folkehelseprofilen, skolebidragsindikatoren, brukerundersøkelser der hvor dette er publisert, tilsynsrapporter, forvaltningsrevisjonsrapporter, kommunens revisor, ordfører,

gruppeledere og sist men ikke minst kommunedirektøren/rådmannen. Sekretariatet har også lagt til grunn sine erfaringer og kunnskap om kommunen. På enkelte områder kan det være aktuelt å vurdere generelle risikoområder. I forrige periode var arbeidslivskriminalitet et slikt område.

Den kommunale hverdagen er som sagt kompleks og omskiftelig. I mange tilfeller kan det være fornuftig at kontrollutvalget starter med å bestille et forprosjekt som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.

HVA ER RISIKO OG VESENTLIGHET?

Det er politisk og administrativ ledelse som har ansvaret for risikostyring i kommunen. Kontrollutvalget bør ha et inntrykk av hvordan dette fungerer i egen kommune. Kunnskapen om hvordan risikostyringen ivaretas, vil ha betydning for prioriteringen av revisjonsoppgavene, og er derfor relevant med tanke på risiko- og vesentlighetsvurdering og plan for forvaltningsrevisjon.

Vi ser på risiko i forhold til kommunens målsetting om å nå sine mål, ha en effektiv drift, god kvalitet og etterleve regelverket, og den styring og kontroll som foregår i kommunen for å sikre dette. I risikovurderingen skal det foretas en vurdering av hvilke konsekvenser det kan få, dersom den enkelte risikofaktor inntreffer, og sannsynligheten for at det vil skje. Når de ulike risikofaktorene, er identifisert og vurdert og vi kjenner hvilke risikoreduserende styrings- og kontrolltiltak som er iverksatt, må det foretas en vurdering av hvor vesentlig de ulike risikofaktorene er i forhold til kommunens målsettinger.

Med risiko menes i denne sammenheng faren for at det kan forekomme avvik fra for eksempel regelverk, mål, vedtak og andre føringer som kommunen har satt for virksomheten. Risiko må vurderes innenfor alle kommunens tjenesteområder. Formålet med analysen vil derfor være å avdekke mangler og svakheter som fører til avvik innenfor kommunens virksomhetsområder.

Med vesentlighet mener vi i denne sammenheng en samlet vurdering av alvorsgraden i den trusselen som den enkelte risikofaktor representerer i forhold til kommunens måloppnåelse.

Hvilken betydning vil det få dersom risikoen innen et gitt område blir en realitet i form av et faktisk avvik – hvor ille er det?

Dersom en har vurdert risikoen innen et gitt område til å være høy, samtidig som en vet at ledelsen ikke har iverksatt tiltak for å redusere risiko, og at det vil få stor negativ betydning dersom situasjonen blir en realitet, er det grunn til å vurdere området som vesentlig.

Vesentlighet, det vil si hva som har størst (negativ) betydning kan vurderes ut fra ulike perspektiver, og vesentlighetsgraden avhenger av hvilket perspektiv en ser situasjonen ut fra. Virksomheten som drives i kommunene er omfattende og involverer mange ulike aktører med til dels ulike interesser i kommunens virksomhet. Ulike aktører med ulike ståsteder kan ha svært ulike oppfatninger av hva som er vesentlig – for hvem er det ille?

Vesentlighet kan derfor vurderes fra ulike perspektiver:

- Fra et økonomisk perspektiv, vurdert ut fra omfanget av et tjenesteområdes driftsutgifter sett i forhold til kommunens totale driftsutgifter.
- Fra et politisk perspektiv, vurdert ut fra hvilke tjenesteområder som har størst vesentlighet sett fra de folkevalgtes perspektiv. (Her vil oppfatningene av vesentlighet trolig variere mellom de politiske grupperingene.)
- Fra brukernes perspektiv, vurdert ut fra hva brukerne av kommunale tjenester anser som vesentligst.
- Fra medarbeidernes perspektiv, vurdert ut fra hva de ulike medarbeiderne innenfor et tjenesteområde anser som vesentligst.
- Fra et samfunns- og miljøperspektiv, vurdert ut fra hva som er vesentligst ved kommunens virksomhet sett i forhold til storsamfunnet og miljøet.

Det er svært vanskelig, om ikke umulig, å måle ulike sektorers og virksomhetsområders vesentlighet opp mot hverandre. Vi måler ikke hva som er viktigst av f.eks. skole, eldreomsorg, vann og avløp, kultur osv. Men vurderingen er ment å bidra til at kontrollutvalget kan prioritere områder for forvaltningsrevisjon som er vesentlige, men altså ikke nødvendigvis den mest vesentlige. Over tid bør forvaltningsrevisjonen dekke en tilstrekkelig bred del av kommunens virksomhet.

Som et ledd i å prioritere prosjektene/temaene skal de plasseres inn i matrisen.

Konsekvens	Stor konsekvens – liten sannsynlighet	Stor konsekvens – høy sannsynlighet
	Liten konsekvens – lav sannsynlighet	Liten konsekvens – stor sannsynlighet
		Sannsynlighet

For å kunne prioritere mellom områder i kommunen hvor det identifiseres risiko for avvik, må kontrollutvalget vurdere hvilke områder som er mest vesentlige. Det finnes ingen objektiv størrelse å vurdere vesentlighet opp mot. Kontrollutvalget må derfor skjønnsmessig vurdere de ulike områdene opp mot hverandre, og avgjøre hvilke områder de mener det er mest vesentlig å undersøke.

KOMMUNENS OVERORDNEDE MÅL

(Kilde her er: Handlingsprogram med budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023)

Nes kommunes **visjon** «Det gode liv der elvene møtes» uttrykker et felles ønske om god livskvalitet for kommunens innbyggere og peker på elvemøtets unike betydning som landemerke og kilde til inspirasjon.

Nes kommunes tre verdier **Nærhet**, **Engasjement** og **Synlighet** (NES) uttrykker både en felles grunnleggende plattform å bygge lokalsamfunnet på inn i framtida og hvordan kommunen skal arbeide og lede mot visjonen.

Verdiene skal kjennetegne kommunens organisasjon og væremåte. De handler i stor grad om hvordan vi skal opptre, hva vi skal gjøre, hvordan vi skal samhandle og hvordan vi ønsker å bli oppfattet. Man kan si at verdiene utgjør «grunnmuren», som blir organisasjonens viktigste fundament både for daglig drift og i strategisk utvikling. Innbyggerne i Nes skal kunne identifisere seg med kommunens verdier.

> **Nærhet** handler om at innbyggerne i Nes opplever å ha trygge og inkluderende nærmiljøer med gode oppvekstsvilkår, som kjennetegnes av godt og nært naboskap. Ansatte i kommunen er imøtekommende, tilgjengelige og serviceorienterte. I nærhet defineres også kommunens geografiske nærhet til «alt»: naturen, storbyen, flyplassen og dermed verden.
>
> **Engasjement** innebærer at vi ønsker engasjerte og aktive innbyggere med stor samfunnsdeltakelse og som fortsetter det gode frivillige arbeidet. Vi har ansatte som er
>
> engasjerte, kreative og positive i jobben sin og folkevalgte som har et engasjement for sammen å utvikle Nes videre til en kommune der alle innbyggere lever «det gode liv».
>
> **Synlighet** handler om å gjøre Nes mer synlig i vid forstand. Vi ønsker at både innbyggere, ansatte og folkevalgte med stolthet synliggjør Nes for omgivelsene. Verdien definerer at Nes skal være en forutsigbar, imøtekommende og åpen kommune. Med verdien synlighet viser vi også at kommunen tør å være «frampå» - vi forteller de gode historiene, vi våger å tenke nytt og vi sitter i førersetet i samfunnsutviklingen.

Hovedsatsningsområder er Leve, Lære og Skape.

Folkehelse er et prioritert tema i Nes kommune, og skal være gjennomgående i alle planer og virksomheter.

Mål og strategier for fireårs-perioden

- Nes kommune har et balansert og bærekraftig bosettingsmønster
- Befolkningen i Nes har god helse og mestrer egen hverdag
- Innbyggerne i Nes gis mulighet til et trygt og verdig liv i eget hjem
- Nes kommune legger til rette for gode oppvekstforhold og gir god utdanning for framtida i et godt læringsmiljø
- Kulturkommunen Nes ivaretar både det eksisterende kulturliv og stimulerer til nyskaping og mangfold

- Nes kommune spiller på lag med frivilligheten for sammen å løse nødvendige samfunnsoppgaver
- Nes kommune er en attraktiv og aktiv tilrettelegger for næringsetablering og næringsutvikling
- Nes kommune er en framtidsrettet og aktiv samfunnsutvikler som skaper gode tjenestetilbud

For å lese mer om mål og strategier for fireårs-perioden, samt en presentasjon av de forskjellige kommunalområdene og deres utfordringer, muligheter, økonomi og rammer, kan du se her:

https://www.nes-ak.kommune.no/siteassets/20-pdf-dokumenter/okonomi/handlingsprogram-2020-endelig-versjon.pdf

Kommunen har utarbeidet egen kommunedelplan for Årnes. Du kan lese planen på denne nettsiden:
https://www.nes-ak.kommune.no/aktuelt/vedtatt-kommunedelplan-for-arnes-2019-2030/

Kommunen har utarbeidet egen kommunedelplan for Kommunedelplan for idrett fysisk aktivitet og friluftsliv. Du kan lese planen her:
https://www.nes-ak.kommune.no/siteassets/gjeldende-planer/vedtatt-kommunedelplan-for-idrett-fysisk-aktivitet-og-friluftsliv-2019-2031.pdf

Kommunen har utarbeidet en helhetlig oppvekststrategi. Den kan du lese her:
https://www.nes-ak.kommune.no/siteassets/gjeldende-planer/helhetlig-oppvekststrategi-2017-2027-hoveddokument.-vedtatt-i-ks-20.12.2016.pdf

Kommunen har også beskrevet folkehelsearbeidet og laget en oversikt over helsetilstanden. Dette kan du lese mer om på denne nettsiden:
https://www.nes-ak.kommune.no/publisert-innhold/helse-og-oppvekst/folkehelse/

SAMLET OVERSIKT OVER KOMMUNEN

Rådmannens ledergruppe er kommunens øverste, administrative ledelse og består av rådmannen og fem kommunalsjefer, kommuneoverlege og kommunikasjonssjef. Organisasjonskartet er gjengitt under.

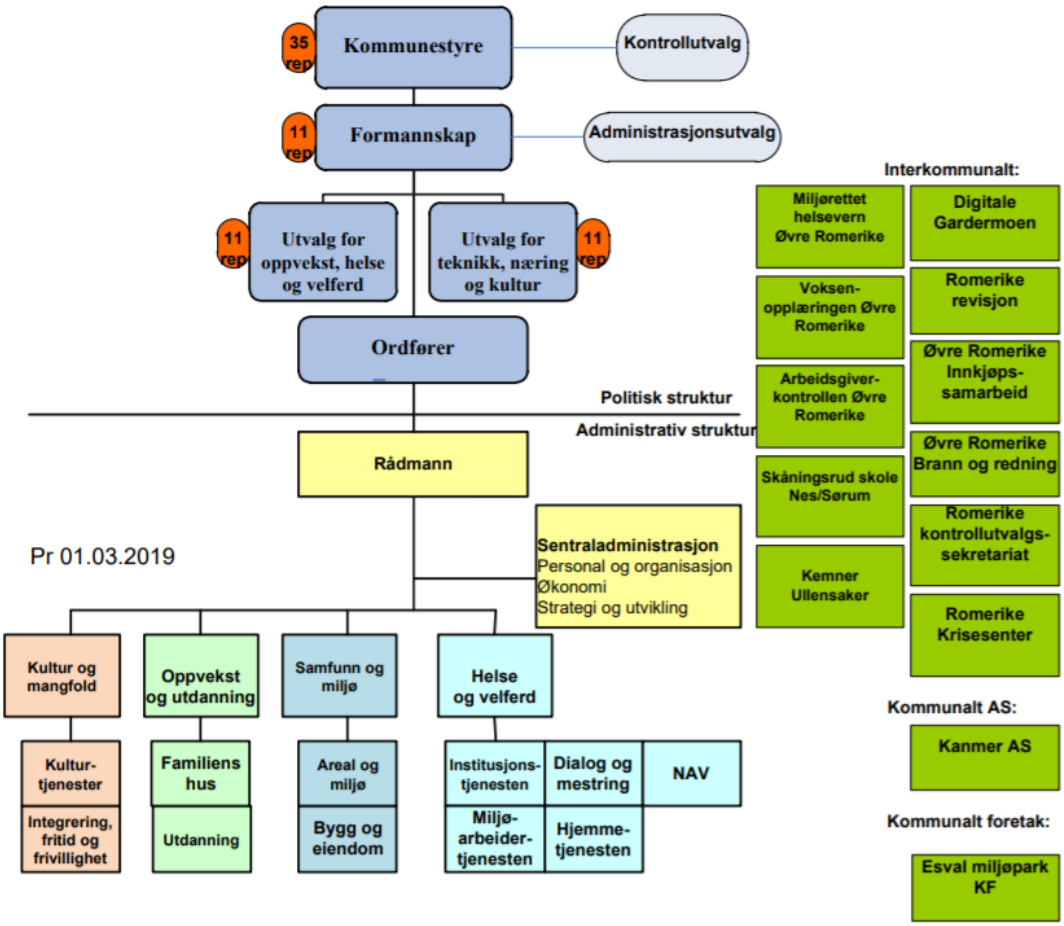

NØKKELTALL

Her presenterer vi noen nøkkeltall fra KOSTRA

Finansielle nøkkeltall

Kommunens lånegjeld per innbygger

44 322 kroner [per 2018]

Kommunens driftsinntekter per innbygger

71 727 kroner [per 2018]

Kommunens driftsutgifter per innbygger

71 708 kroner [per 2018]

Dekningsgrad og selvkostgrad

Dekningsgrad = Gebyrinntekter/Gebyrgrunnlag

Selvkostgrad =Gebyrinntekter/(Gebyrgrunnlag + Avsetning til fond - Bruk av fond)

Vann

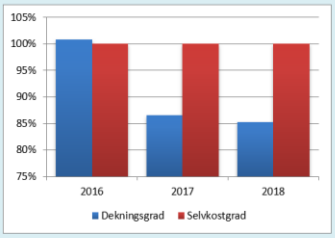

	2016	2017	2018
Dekningsgrad	100,8 %	86,5 %	85,3 %
Selvkostgrad	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Avløp

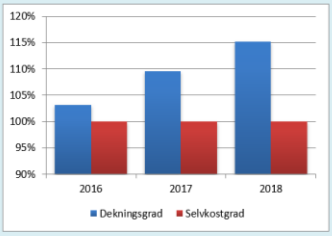

	2016	2017	2018
Dekningsgrad	103,2 %	109,6 %	115,2 %
Selvkostgrad	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Avfall

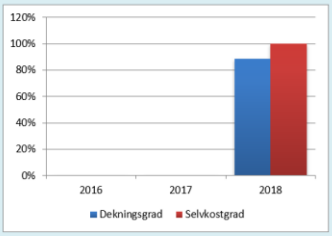

	2016	2017	2018
Dekningsgrad	0,0 %		88,6 %
Selvkostgrad			100,0 %

Selvkostfond/underskudd til fremføring

Vann

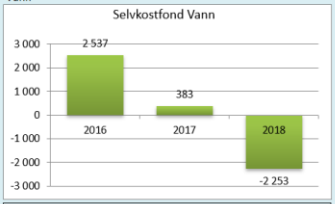

	2016	2017	2018
Selvkostfond Vann	2 537	383	-2 253

Avløp

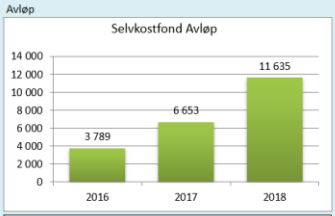

	2016	2017	2018
Selvkostfond Avløp	3 789	6 653	11 635

Avfall

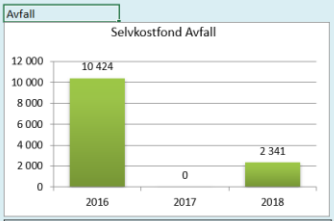

	2016	2017	2018
Selvkostfond Avfall	10 424	-	2 341

Netto driftsresultat i % av driftsinntekter
Måltall: 2,0 %

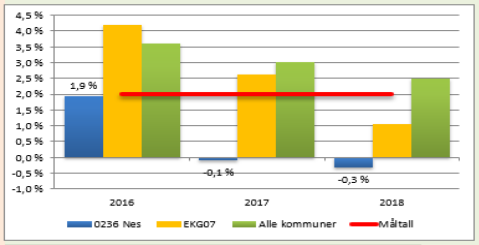

	2016	2017	2018
0236 Nes	1,9 %	-0,1 %	-0,3 %
EKG07	4,2 %	2,6 %	1,1 %
Alle kommuner	3,6 %	3,0 %	2,5 %
Måltall	2,0 %	2,0 %	2,0 %

Netto disp.fond i % av DRI
Måltall: 8,0 %

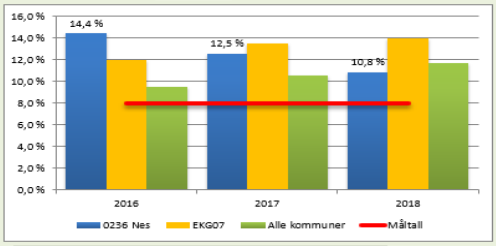

	2016	2017	2018
0236 Nes	14,4 %	12,5 %	10,8 %
EKG07	11,9 %	13,5 %	14,0 %
Alle kommuner	9,5 %	10,6 %	11,7 %
Måltall	8,0 %	8,0 %	8,0 %

Netto disposisjonsfond = Disposisjonsfond + mindreforbruk - merforbruk

Netto LG i % av DRI
Måltall: 75,0 %

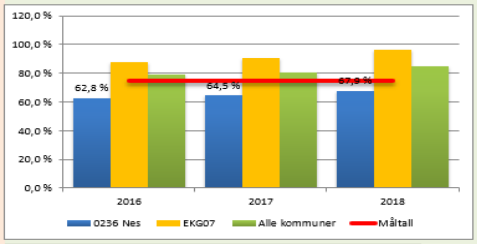

	2016	2017	2018
0236 Nes	62,8 %	64,5 %	67,9 %
EKG07	88,0 %	90,8 %	96,5 %
Alle kommuner	79,0 %	80,4 %	85,0 %
Måltall	75,0 %	75,0 %	75,0 %

Netto langsiktig gjeld = Sum langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket sum utlån

Indeks - kommunal økonomisk bærekr. (Vektet nøkkeltall faktisk vs. m

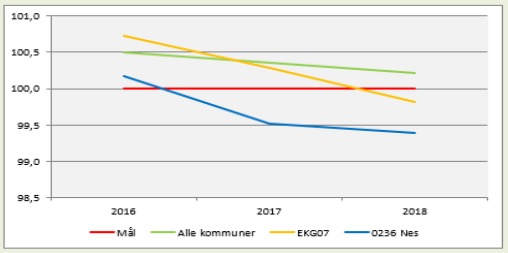

Vekt	
Netto driftsresultat	60 %
Langsiktig gjeld	20 %
Disposisjonsfond	20 %

Indeks	2016	2017	2018
0236 Nes	100,2	99,5	99,4
EKG07	100,7	100,3	99,8
Alle kommuner	100,5	100,4	100,2
Mål	100,0	100,0	100,0

Investeringsutgifter i % av brutto driftsinntekter

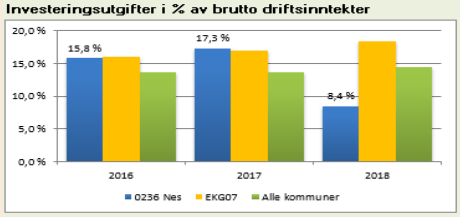

	2016	2017	2018
0236 Nes	15,8 %	17,3 %	8,4 %
EKG07	16,1 %	16,9 %	18,4 %
Alle kommuner	13,7 %	13,7 %	14,5 %

Lånefinansiering i % av sum investeringsutgifter inkl. utlån

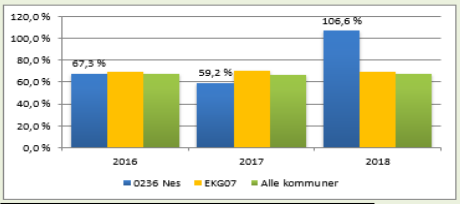

	2016	2017	2018
0236 Nes	67,3 %	59,2 %	106,6 %
EKG07	69,4 %	69,8 %	69,3 %
Alle kommuner	67,8 %	66,8 %	67,0 %

HELSE

Forventet levealder for nyfødte i fylket

Menn
80,5 år

Kvinner
84,3 år

Forventet levealder er det antall år en nyfødt i fylket kan forventes å leve. Du finner flere tall om dette temaet i statistikken Døde.

Bruk av fastlege

Fastlegekonsultasjoner per person i pasientens bostedskommune
2,97 konsultasjoner [per 2018]

Fastlegeårsverk
8,7 per 10 000 innbygger [per 2018]

Helse og omsorg

Mottakere av hjemmetjenester 67-79 år
48,7 per 1000 innbygger [per 2018]

Gjennomsnitt per bruker av praktisk bistand
8,6 timer per uke [per 2018]

Antall plasser i helse- og omsorgsinstitusjoner
126 plasser [per 2018]

Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon
4 018 kroner [per 2018]

Mer informasjon om dette temaet finner du på statistikkene Kommunehelsetenesta og Omsorgstenester.

Flere nøkkeltall finner du her:

https://www.ssb.no/kommunefakta/nes-akershus

https://www.nkrf.no/digitalisering-verktoy/KOSTRA-analysemodell

TIDLIGERE FORVALTNINGSREVISJONER

- Forvaltningsrevisjonsrapport korttidsopphold i institusjon, tildelingspraksis og internkontroll (2015)
- Forvaltningsrevisjonsrapport spesialpedagogisk hjelp til barn under skolepliktig alder (2016)
- Forvaltningsrevisjonsrapport forebyggende innsats for barn og unge (2017)
- Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon - Romerike Krisesenter IKS (2018)
- Forvaltningsrevisjonsrapport - psykisk hele og rus - et helhetlig og koordinert tilbud (2018)
- Infrastruktur Herbergåsen – undersøkelse (2018)
- Forvaltningsrevisjonsrapport Hjemmetjenesten, internkontroll og kvalitet (2018)
- Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i Romerike revisjon IKS (2019)

HVORDAN COVID-19 PÅVIRKER RISIKOVURDERINGENE

Arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurderingen er dels utført før pandemiutbruddet KOVID-19. Tiltakene som er igangsatt for å hindre smittespredning har store konsekvenser for hele samfunnet, også for kommunen og de tjenester den skal tilby sine innbyggere.

Eksempler på risikoer og aktuelle temaer knyttet til virusutbruddet er

- Beredskaps- og krisehåndteringsarbeid
- Utsatt behandling av politiske saker pga. avlysning av møter i politiske organer
- Delegasjoner gitt under kovid-19
- Hvor store blir konsekvensene for kommunens økonomi
- Mindre tilgjengelighet blant støttefunksjoner i administrasjonen
- Helse og omsorg er særlig rammet
- Skole og opplæring er særlig rammet

KONSEKVENSER AV COVID 19 FOR BESTILLING AV KONTROLL

Kommunen er sterkt berørt av situasjonen. Korona-krisen innebærer at kommunen har måttet håndtere en ekstrem og uforutsigbar situasjon. Kommuneledelse og ansatte har i løpet av svært kort tid måttet gjøre radikale endringer i organisasjon og tjenester for å spore og hjelpe smittede, og hindre smittespredning. Hjemmekontor vil for mange generelt gi lavere produktivitet og når man samtidig skal ha hjemmeskole og barnehage gjør dette det ytterligere komplisert å jobbe. For enkelte sektorer som helse og omsorg er smittevern, økt engstelse hos pasienter, beboere og pårørende noe som gjør arbeidshverdagen mer krevende. Fylkesmannen har avlyst eller utsatt alle sine tilsyn slik at kommunen skal kunne prioritere alle ressurser til å håndtere koronasituasjonen.

Sekretariatet er av den oppfatning at kontrollutvalget kan ta et mer her og nå perspektiv under kovid-19. Det innebærer for eksempel å følge med på delegasjoner som gis i perioden. Åpenhet og transparens i behandling av saker i formannskap og utvalg. Hva skjer med tema som innsyn og medvirkning under slike forhold? Vi vet at barnevern mottar færre bekymringsmeldinger nå, og det er naturlig å spørre seg om barn som sliter av ulike årsaker har det verre under pandemi. Videre vet vi at krisesentre generelt får færre henvendelser. Dette er situasjoner å undersøke nærmere når krisen er over.

Enkelte av kommunens selskaper kan være mindre rammet av pandemien, og således være mer egnet for kontroll i denne fasen. Krisesenteret er et slikt eksempel. Kontrollutvalgene gjennomførte imidlertid FR i krisesenteret i forrige periode, noe som gjør det mindre aktuelt å gå inn der nå.

Dersom kontrollutvalget skal bestille kontroll under kovid-19, bør den bør tilpasses slik at kommunens administrasjon og tjenesteproduksjon ikke belastes. Det bør vurderes om undersøkelsen kan gjennomføres basert på åpne kilder. Revisor kan for eksempel be om tilgang til fagsystemer for uthenting av dokumentasjon og data.

I kjølvannet av kovid-19 kan det være aktuelt å undersøke

- Hvordan har kommunens ledelse organisert og håndtert beredskapsarbeidet i ulike faser av korona-utbruddet? Hva har vært vellykket? Hva har vært utfordrende?
- Hvordan har krisehåndteringsfullmakten fungert som tiltak i krisehåndteringen? hvis det foreligger slik fullmakt
- Hvilke tiltak er innført innenfor kommunens helsetjeneste? Kommunen har hatt smitte på sykehjem.
- Hvilke tiltak er innført for å ivareta sårbare barn og unge?
- Hvilke tiltak er innført for å ivareta sårbare voksne (psykisk helse)
- Hvordan er innvandrere ivaretatt? (språkbarriere, annet syn på tillit til offentlig myndighet)
- Hvordan har implementeringen av tiltak ute i organisasjonen fungert, og hvordan har samhandlingen mellom strategisk, operasjonelt og taktisk nivå vært?
- I hvilken grad har kommunen samarbeidet med andre aktører i forbindelse med krisehåndteringen (sykehus, nabokommuner, fylkesmann mv.)? I hvilken grad har samarbeidet styrket den samlede krisehåndteringen?
- Hvilke lærdommer kan trekkes av håndteringen av korona-utbruddet?

KONTROLLUTVALGETS PRIORITERINGER

- Overordnet internkontroll (bestilt mai 2020)
- Interkommunale selskaper – eierstyring
- Effektivitet i eldreomsorgen
- Arkiv
- Beredskap
- Kritisk infrastruktur
- Byggesak
- Mobbing

KONKRETISERING AV RISIKOOMRÅDER

Risikovurdering Nes kommune 2020 - 2023				
Område	**Risiko**	**Vesentlighet**	**Kommentar**	**Vurdering**
Høy langsiktig gjeld	Risiko for at kommunen ikke klarer å opprettholde tjenestetilbudet	Økonomisk ,sosial og politisk	Krav til nedbetaling av gjeld er økt i kommuneloven. Høy gjeld gir lite handlingsrom. Kommunen har store fond.	
Internkontroll	Risiko for mangelfull og varierende internkontroll innenfor kommunens enheter.	Økonomisk ,sosial	Rådmannen har ansvar for å føre betryggende kontroll med administrasjonens virksomhet, herunder etablere tilfredsstillende rutiner for internkontroll. Kommunen har manglet et helhetlig internkontrollsystem, men har anskaffet TQM. Viktig å få implementert systemet og skape en kultur for internkontroll og det å rapportere og håndtere avviksmeldinger. Kommunens hovedverneombud støtter dette punktet. Hun sier også at avviksmeldinger ikke alltid kommer dit de skal og blir korrekt behandlet.	Høy prioritet
Overordnet internkontroll	Mye omorganisering i kommunen, og utskifting av ledere. Har nylig anskaffet et helhetlig		Formålet med en undersøkelse kan være å vurdere i hvilken grad kommunens overordnede internkontrollsystem legger til rette for betryggende kontroll med administrasjonens virksomhet. Undersøkelsen kan ha følgende problemstillinger:	Dette prosjektet ble bestilt 18. mai 2020

	internkontroll-system		1. I hvilken grad har kommunen etablert en internkontroll som er tilstrekkelig integrert i 2. administrasjonens interne styring? 3. I hvilken grad gjennomfører kommunen systematiske risikovurderinger på overordnet nivå? 4. I hvilken grad følges internkontrollen opp? Selv uten et helhetlig internkontrollsystem bør kommunen ha gode systemer for internkontroll, slik som en mappestruktur, skjemaer i PC, papirarkiv, arbeidsbeskrivelser, forskrifter og reglement mv.	
Interkommunale selskaper – eierstyring	Risiko for mangelfull eierstyring gjør at de folkevalgte ikke er med på å påvirke og styre selskapene i tråd med de formål som er satt (eierskapspolitikk).		Kommuner har stor frihet til å organisere tjenestene slik de finner det hensiktsmessig enten som del av kommunen som juridisk person eller gjennom etablering av selvstendige rettssubjekter. Norske kommuner kan velge å legge deler av virksomheten i egne selskaper. Når deler av virksomheten legges over i egne rettssubjekter som for eksempel aksjeselskaper eller interkommunale selskaper, må styringssystemene følge den aktuelle lovgivningen. Kommunestyrets styring av selskapet må utføres i selskapets eierorgan. Kommunestyret har likevel det overordnede ansvaret for hele kommunens virksomhet, også den som drives av de kommunaleide selskapene. At virksomheter eller tjenester skilles ut og legges i selskaper innebærer at betingelsene for folkevalgt styring og kontroll endres. Slik disse selskapene er organisert, skal selskapets ledende organer ha betydelig grad av frihet til å drive virksomheten.	Høy prioritet

			Lovfestede bestemmelser og vanlige normer for god selskapsstyring setter grenser for hvor mye kommunene som eier disse selskapene kan og bør involvere seg i selskapenes virksomhet.	
Helse og velferd				
Effektivitet i eldreomsorgen	Risiko for manglende effektivitet i eldreomsorgen Kommunens hovedverneombud støtter dette punktet.	Økonomisk og sosial	Andelen eldre øker, flere med demenssykdom, flere overlever alvorlig sykdom, flere lever lengre med kronisk sykdom. Viktig å kartlegge og vurdere kommunens kostnadseffektivitet og kostnadskontroll innenfor pleie- og omsorgstjenestene. En mulig tilnærming til å undersøke dette kan være å kartlegge hvilke rutiner kommunen har for tildeling av tjenester til eldre i kommunen, og vurdere hvorvidt kommunen sikrer at tildeling av tjenester er basert på og tilpasset brukernes behov, samtidig som tjenestetildelinger understøtter BEON-prinsippet. Man kan også vurdere om helse- og omsorgstjenestene har en hensiktsmessig organisering, blant annet med tanke på bemanning og kompetanse. Kontrollutvalget er opptatt av dette med tilstrekkelig kapasitet – også om pasientgrupper blir skilt slik som f.eks. demens og eldre. Her har kontrollutvalget i Aurskog-Høland gjennomført en forundersøkelse om kommunens tjenestetilbud til personer med demens. file:///C:/Users/oyshag/Downloads/Forunders%C3%B8kelse%20demensomsorg(002).PDF Formålet med forundersøkelsen var å vurdere nærmere om det er indikasjoner på at tilretteleggingen av tjenestetilbudet til personer med demens i kommunen har vesentlige svakheter og	Høy prioritet

			mangler. På bakgrunn av denne forundersøkelsen anbefalte revisjonen at det burde igangsettes en forvaltningsrevisjon. Aktuelle problemstillinger i en undersøkelse kan være: 1. I hvilken grad sørger kommunen for at ansatte i den hjemmebaserte tjenesten får nødvendig opplæring om oppfølging av personer med demens og deres pårørende? 2. I hvilken grad tilrettelegger kommunen for at personer med demens kan bo lengst mulig i eget hjem? 3. I hvilken grad er tjenestetilbudet til personer med demens tilpasset den enkeltes behov?	
Psykisk helsetilstand hos barn og unge	Risiko for manglende samhandling knyttet til utsatte barn og unge	Sosial ,økonomisk	Ungdataundersøkelsen i Nes (2017) viser økende andel unge som sliter psykisk. Vi ser et utfordringsbilde som tegner seg rundt at Nes har en større andel ungdom med redusert framtidstro, ensomhet og psykiske helseplager, færre som er fornøyde med lokalmiljø og treffsteder, og færre som er med i fritidsorganisasjoner (sammenlignet med Akershus fylke og landet som helhet). Aktuelle problemstillinger: 1. Hvilke tjenester, tilbud og pågående prosjekt har kommunen til personer med psykiske plager/lidelser og hvordan er disse organisert? 2. I hvilken grad sikrer kommunen at brukere med psykiske vansker/ lidelser får et helhetlig og koordinert tjenestetilbud – herunder samarbeid på tvers av sektorer?	

Oppvekst og utdanning				
Psykososialt skolemiljø	Risiko for manglende kvalitet og struktur i det forebyggende arbeidet og i oppfølging av konkrete hendelser.	Sosial ,økonomisk	Kommunen ligger over lands-gjennomsnittet på elevundersøkelsen. En mulig tilnærming til å undersøke dette kan være å undersøke om skoleeier og den enkelte skole arbeider systematisk for å sikre et trygt og godt skolemiljø for elevene i grunnskolene i Nes kommune, samt om skolene har rutiner for å håndtere og følge opp tilfeller der elever ikke har et trygt og godt skolemiljø i samsvar med krav i opplæringsloven. Aktuelle problemstillinger: 1. I hvilken grad arbeider skolene i kommunen systematisk og kontinuerlig for å sikre et trygt og godt skolemiljø for elevene i grunnskolen, og gjennom dette førebygge mobbing og andre krenkinger? 2. I hvilken grad er det etablert systemer og rutiner som medvirker til å sikre at konkrete tilfeller der en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø blir håndtert i samsvar med krav i opplæringsloven?	
Samfunn og miljø				
Vedlikehold av kommunale boliger. Vedlikeholdsetterslep	Risiko for manglende struktur og effektivitet i arbeidet med å redusere vedlikeholds-etterslepet.	Økonomisk	For å opprettholde verdien på kommunale bygg må de vedlikeholdes. Systematisk kartlegging av tilstanden og planlegging av vedlikehold blir viktig. Aktuelle problemstillinger kan være: 1. Hvordan vurderer de ansatte tilstanden i utvalgte kommunale boliger? 2. I hvilken grad forvalter Nes kommune boligene på en tilfredsstillende måte?	

	Forvalter og vedlikeholder Nes kommune den kommunale boligmassen effektivt og i tråd med brukernes behov?		a. Foreligger det overordnede politisk bestemte mål for eiendomsforvaltningen? b. Foreligger det et rasjonelt system for planlegging og styring av eiendomsforvaltningen? 3. I hvilken grad har kommunen lagt til rette for at leietagere i kommunale boliger får tilstrekkelig boveiledning?	
Kritisk infrastruktur – vannforsyning, bredbånd	Risiko for at kommunen ikke kan levere rent drikkevann. Kommunen jobber med dette området. Blir lagt frem sak til kommunestyret. Kan vurdere å ta et prosjekt sent i perioden	Samf unnsk ritisk	Vannskandalen i Askøy kommune hvor drikkevannet var forurenset har vist at vedlikehold av høydebasseng og annen infrastruktur til drikkevann for kommunens innbyggere er av vesentlig betydning. En mulig tilnærming til å undersøke dette kan være å kontrollere at drikkevannet i Nes blir betryggende kontrollert, ved at det stilles krav om sikker levering av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge. Det vil si en kontroll av vannkvaliteten i Nes kommune. Undersøkelsen kan ha følgende problemstillinger: 1. Sikrer vannverkseier at drikkevannet er helsemessig trygt, klart og uten fremtredende lukt, snak og farge? Herunder: a. Hvor ofte gjennomføres tester, analyser og evaluering av drikkevannbassengene? b. Fysisk sikring av drikkevannsbassengene? 2. Har vannverkseier etablert betryggende internkontroll ved vannforsyningssystemet med hensyn på vannkvaliteten og sikrer vannverkseier	Middels prioritet

			at denne følges opp, herunder rutiner for beredskap? Kontrollutvalget er også opptatt av bredbånd som en del av kritisk infrastruktur.	
Generelle risikoområder				
Arbeidslivskriminalitet (sosial dumping) Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.	Kontroll med oppfølging av forskriften om lønns- og arbeidsvilkår i off. kontrakter. Gjelder investeringer, men også andre off. kontrakter. Risiko for at vesentlige beløp unndras for beskatning.	Kommunen som samfunnsaktør Kan være vesentlige beløp.	En mulig tilnærming til en undersøkelse her kan være å vurdere om Nes kommune ivaretar sitt ansvar for å forhindre sosial dumping i bygg- og anleggsprosjekter. En aktuell problemstilling: I hvilken grad etterlever Nes kommune krav og retningslinjer som skal forhindre sosial dumping i bygg- og anleggsprosjekter?	
Avviksmeldinger innen helse Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en	Orientering fra rådmannen. Skulle det bli aktuelt kan man gå videre med en undersøkelse.		En mulig tilnærming til en undersøkelse her kan være å undersøke om Nes kommune har en internkontroll og et kvalitetssystem som sikrer at brukere og pasienter får de helse- og omsorgstjenestene de har krav på.	

konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.				
Byggesak Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.	Har kommunen en forsvarlig saksbehandling av byggesaker?		En mulig tilnærming til en undersøkelse her kan være å vurdere om kommunen har en forsvarlig saksbehandling av byggesaker. Aktuelle problemstillinger kan være: 1. I hvilken grad er det etablert en tilstrekkelig internkontroll for byggesaksbehandlingen? 2. I hvilken grad overholdes lovpålagte saksbehandlingsfrister? 3. Hvordan er kommunens dispensasjonspraksis?	Middels prioritet

Mobbing Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.	Sikrer kommunen et trygt og godt skolemiljø for elevene i grunnskolen?		En mulig tilnærming til en undersøkelse her kan være å undersøke om skoleeier og den enkelte skole arbeider systematisk for å sikre et trygt og godt skolemiljø for elevene i grunnskolene i Nes kommune, samt om skolene har rutiner for å håndtere og følge opp tilfeller der elever ikke har et trygt og godt skolemiljø i samsvar med krav i opplæringsloven.	Middels prioritet
Arkiv Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til			Aktuelle problemstillinger kan være: 1. I hvilken grad sikrer kommunen rett håndtering av dokument og rett bruk av saksbehandlingssystem? 2. I hvilken grad sikrer kommunen at dokumenter journalføres og håndteres i samsvar med gjeldende krav? 3. I hvilken grad har kommunen tiltak som sikrer en lovlig saksbehandling av innsynsbegjæringer? 4. I hvilken grad har kommunen rutiner som sikrer offentlighet i saksbehandlingen?	Høy prioritet

hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.				
Digitalisering - gevinst, forsvarlig, sikkert og trygt Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.			Aktuelle vinklinger: 1. Se på gevinsten med digitalisering. 2. Hvor forsvarlig og sikkert er det når man digitaliserer. Har kommunen etablert digitale løsninger som sikrer en effektiv og trygg kommunikasjon med sine innbyggere?	
Beredskap Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man			En mulig tilnærming til en undersøkelse her kan være å vurdere om kommunen har et tilfredsstillende beredskapsarbeid i samsvar med gjeldende regelverk. Aktuelle problemstillinger: 1. Etterlever kommunen kravene til beredskapsplikt i henhold til forskriften? 2. Er kommunens organisering av beredskapsarbeidet tydelig og hensiktsmessig?	Høy prioritet

vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.			3. Har kommunens et tilfredsstillende fokus på: a. Forebygging, forberedelser og opplæring? b. Håndtering av situasjoner og øvelser? c. Evaluering og rapportering? Kontrollutvalget har også tatt opp helseberedskap, og en vurdering av hvordan kommunen har håndtert korona-krisen.	
Miljømål Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.			Arbeider kommunen aktivt med tiltak for å oppfylle mål i energi- og klimaplanen? En aktuell problemstilling: • I hvilken grad er målsettinger og tiltak i klimaplanen oppfylt?	
Offentlige anskaffelser Dette er et generelt risikoområde som er aktuelt for	Stort og viktig område. Det anskaffes for store summer hvert år.		Aktuelle problemstillinger: 1. I hvilken grad har kommunen tiltak for å sikre at reglene om offentlige anskaffelser blir fulgt?	

alle kommuner, men som ikke nødvendigvis påpeker en konkret risiko i Nes kommune. Hvis kontrollutvalget ønsker å gå videre med dette temaet/ området kan man vurdere å starte med en orientering fra kommunedirektøren, eller bestille et forprosjekt fra revisjonen som skal ha til hensikt å bekrefte og konkretisere risikovurderingen på et område.			2. I hvilken grad bruker kommunen rammeavtalene sine? 3. I hvilken grad blir varer og tjenester anskaffet i samsvar med reglene om offentlige anskaffelser?	
Koronasituasjonen – Kovid-19				
Kovid-19	Risiko for at tjenester til sårbare grupper ikke er gitt i tilstrekkelig grad under pandemien. Risiko for at kommunens beredskap ikke har vært effektiv.		I kjølvannet av Kovid-19 kan det være aktuelt å undersøke: • Hvordan har kommunens ledelse organisert og håndtert beredskapsarbeidet i ulike faser av korona-utbruddet? Hva har vært vellykket? Hva har vært utfordrende? • Hvilke tiltak er innført innenfor kommunens helsetjeneste? Kommunen har hatt smitte på sykehjem. • Hvilke tiltak er innført for å ivareta sårbare barn og unge? • Hvilke tiltak er innført for å ivareta sårbare voksne (psykisk helse) • Hvordan er innvandrere ivaretatt? (språkbarriere, annet syn på tillit til offentlig myndighet) • Hvordan har implementeringen av tiltak ute i organisasjonen fungert, og hvordan har samhandlingen mellom strategisk, operasjonelt og taktisk nivå vært?	

			• I hvilken grad har kommunen samarbeidet med andre aktører i forbindelse med krisehåndteringen (sykehus, nabokommuner, fylkesmann mv.)? I hvilken grad har samarbeidet styrket den samlede krisehåndteringen? • Hvilke lærdommer kan trekkes av håndteringen av korona-utbruddet?	

RISIKO OG VESENTLIGHETSVURDERINGER I SELSKAP

I tillegg til å vurdere om det er behov for å foreta forvaltningsrevisjon i selskaper, skal kontrollutvalget påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll) [1]. Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

SLIK HAR VI GJENNOMFØRT VURDERINGEN

Vi har innhentet oppdatert oversikt over kommunens eierskap (selskapene). I tillegg har vi lest selskapenes årsrapporter og eventuelle oppslag i media om selskapene det siste året. Vi har hatt samtaler med eierstyringssekretariatet, og fått nyttige innspill gjennom dette. Romerike revisjon har bidratt med observasjoner etter gjennomførte kontroller i selskaper og hos eierne. Kommunens administrasjon har også hatt anledning til å komme med innspill når det gjelder tjenesteproduksjon i selskaper.

OM RISIKO OG VESENTLIGHET I KOMMUNALT EIDE SELSKAPER

Her er det listet opp flere ulike typer risikoer i selskaper Alle disse risikoene vil kunne være aktuelle som utgangspunkt for problemstillinger. Hvor stor risiko er det for at formålet med eierskapet ikke nås?

<u>Risiko ved eierstyringen av selskapet (kommunen)</u>

- Risiko for at den som forvalter kommunens eierinteresser i selskapet ikke gjør dette i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger
- Risiko for at kommunen/eierrepresentanten ikke følger opp at selskapet driver i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger (herunder kommunens overordnede eierstrategier eller eventuelt egne eierstrategier for selskapet)
- Risiko for manglende politisk styring med oppgaver/tjenester som utføres av selskapet på vegne av kommunen

[1] kommuneloven § 23-2

- Risiko for at kommunen ikke velger styremedlemmer med tanke på selskapets beste (styrets samlede nødvendige kompetanse for å nå selskapets mål)

Risiko hos selskapet (selskapets drift og utvikling)

- Risiko for at selskapet ikke driver i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger (herunder kommunens overordnede eierstrategier eller eventuelt egne eierstrategier for selskapet)
- Risiko for at tjenestetilbudet og de leverte tjenestene ikke er tilfredsstillende
- Risiko for at selskapet ikke drives på en økonomisk forsvarlig måte
- Risiko for at svake driftsresultater, store budsjettoverskridelser eller store investeringer medfører redusert avkastning/utbytte, økte kommunale tilskudd til driften eller behov for kapitalinnskudd
- Risiko for at større investeringer ikke blir gjennomført på en tilfredsstillende måte
- Risiko for at oppkjøp av/deltagelse i andre selskaper/etablering av datterselskaper ikke blir gjennomført på en tilfredsstillende måte
- Risiko for at eierstyringen i datterselskaper ikke underlegges politisk styring
- Risiko for manglende åpenhet/meroffentlighet om selskapets virksomhet
- Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med lover og regler som gjelder for selskapet, herunder:
    - Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med lovregler om offentlige anskaffelser
    - Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med lovregler om offentlighet
    - Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med lovregler om etikk/habilitet
    - Risiko for at selskapet ikke drives i tråd med lovregler om arbeidsmiljø/HMS

Vesentlighet

Formålet til et selskap vil være av stor betydning for hvorvidt det kan ses på som vesentlig. Meningene om et selskaps vesentlighet vil imidlertid gjerne sprike alt etter hvem en spør. Eksempelvis kommunens administrasjon og politikere, de ansatte i selskapet, brukerne av selskapet og meninger om dette for øvrig.

Momentene nedenfor kan likevel være et utgangspunkt for hvorvidt et selskap kan ses på som vesentlig.

- Økonomisk bidragsyter til kommunen
- Forvalter store verdier for kommunen
- Leverer viktige kommunale tjenester
- Oppnår et politisk mål for kommunen

FORVALTNINGSREVISJON I SELSKAPER

Alle selskaper som leverer tekniske tjenester ansees som vesentlige med viktige samfunnsmessige formål og oppgaver. Nytt regelverk om selvkost gjør det aktuelt å se nærmere på slike selskaper. Flere av disse selskapene har store lånerammer.

Det har vært flere medieoppslag om at IKSer ikke forholder seg til lov om offentlighet. FR i andre kommuner har også avdekket feil og mangler på dette området. Vi har ikke indikasjon på at det er forhøyet risiko i noen av selskapene på Romerike, men dette kan undersøkes.

Det har vært avdekket brudd på AML i kommunal tjenesteproduksjon i Oslo. Vi har ikke indikasjon på at det er forhøyet risiko i noen av selskapene på Romerike, men dette kan undersøkes.

Arbeidsinkluderingsbedriftene er interessante å se nærmere på da disse selskapene har en spesiell sosial og samfunnsnyttig funksjon. Vi registrerer at kommunen eier flere slike virksomheter. Benytter kommunen selskapene på en effektiv måte?

EIERSKAPSKONTROLL I SELSKAPER

Kommunene på Romerike har eiermeldinger, og oppfyller således lovens krav.

Kontrollutvalgene har tidligere gjennomført eierskapskontroller av de fleste selskap. Ett unntak er Øst 100-sentralen som eies av Aremark, Halden, Sarpsborg, Fredrikstad, Hvaler og Rakkestad kommuner, Øvre Romerike brann og redning IKS, Nedre Romerike brann- og redningsvesen IKS, MOVAR IKS, Indre Østfold brann og redning IKS samt Follo brannvesen IKS Det kan være utfordrende at eierposisjonen ivaretas av et selskap kommunen eier. Eierstyringen må foretas med lengre avstand fra politiske organer, og det er økt risiko for at eiers posisjon i saker ikke forankres i samme grad som i andre selskaper. En eierskapskontroll av dette selskapet kunne vært interessant.

Kontrollutvalget har bestilt eierskapskontroll av styrevalgprosesser på Nedre Romerike. En ser ofte at det er svakheter i valgprosesser, og at det er dårlig dokumenterte vurderinger og begrunnelser for styrevalg og styresammensetning i kommunalt eide selskaper. Eierskapskontrollen kan gjøre dypere undersøkelser av hvordan kommunens tiltak for å sikre gode styrevalg blir praktisert, og om selskaper har en samlet styresammensetning i samsvar med gjeldende krav og anbefalinger (styreevaluering, valgkomite, sammensetning m.m.).

Det kan være en risiko for at den valgte eierrepresentanten ikke rapporterer tilbake til det organet som gir mandat om vedtak og drøftinger i representantskapsmøtene. Dette kunne være et tema for eierskapskontroll.

Samfunnsansvar og etikk i kommunalt eide selskap er generelt viktig for kommunene, og er på generelt grunnlag en vesentlig risiko, både for selve arbeidet og målene knyttet til samfunnsansvar og for kommunenes omdømme. Vi legger opp til å bestille en kontroll av hvordan eierne følger opp at selskapenes oppfyller samfunnsoppdraget sitt knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk. Hvilke mål og kriterier er gitt for dette? Setter eierne eksplisitte miljømål etc. for selskapene? Hvordan eier sørger for å forplikte selskapene til slike føringer vil være eierskapskontroll

OVERSIKT OVER SELSKAPER SOM KOMMUNEN EIER ELLER ER I ET SAMARBEID MED

Kilde: https://www.nes.kommune.no/publisert-innhold/politikk-og-organisasjon/politisk-organisering/eierportal/

Nes deltar i følgende samarbeid/selskap

Kommunalt aksjeselskap -

- Kanmer AS
- Nes kultur

Kommunalt foretak: -

- Evsval miljøpark KF

Interkommunale selskap -

- Øvre Romerike Brann og Redning IKS
- Romerike Revisjon IKS (revisjon for eierkommunene)
- Romerike krisesenter
- Romerike Kontrollutvalgssekretariat IKS (ROKUS)
- Skåningsrud skole - Nes, Aurskog-Høland og Sørum

Interkommunalt samarbeid (kommuneloven §27) -

- Digitale Gardermoen IKS (utvikling og drift IKT for eierkommunene)
- Arbeidsgiverkontrollen Øvre Romerike
- Øvre Romerike Utvikling (samarbeidsorgan for kommunene på Øvre Romerike: Eidsvoll, Hurdal, Nannestad, Gjerdrum, Ullensaker og Nes)

Interkommunalt samarbeid - vertskommunemodell -

- Øvre Romerike interkommunale innkjøpssamarbeid
- Miljørettet helsevern
- Interkommunal voksenopplæring
- Barnevernsvakten ved Romerike Politikammer

KONKRETISERING OG PRIORITERING AV RISIKOOMRÅDER I SELSKAPER OG FOR EIERSTYRING

Selskap	Formål	Eierandel	Omsetning	Låneopptak	Vurdering
Øst 110-sentralen IKS	Døgnbemannet vaktsentral som dekker 29 kommuner på Romerike, i Follo og Østfold med ca. 733.000 innbyggere. Primæroppgaven til sentralen er å håndtere alle meldinger om brann, ulykker og andre hendelser som faller inn under brann- og redningsvesenenes ansvarsområde.	Kommunen er eier av selskapet gjennom NRBR			Eierskapskontroll Krevende eierkonstellasjon (5 IKS og 6 kommuner) som krever god koordinasjon mellom eierne. Hvordan sikrer kommunene på Romerike sin eierforvaltning i 100 sentralen? Dette er et nytt selskap som ikke har vært undersøkt før.
Styrevalgprosesser	Følgende hovedproblemstillinger vil bli besvart: 1. I hvilken grad er kommunenes føringer for valg av styremedlemmer, styresammensetning og styreevaluering i samsvar med gjeldende krav og anbefalinger for god eierstyring? 2. I hvilken grad er valg av styremedlemmer, styrets sammensetning og styreevalueringer i samsvar med kommunens føringer og gjeldende krav og anbefalinger for god eierstyring?				Bestille eierskapskontroll høsten 2020
Samfunnsansvar	Følgende problemstilling vil bli besvart: I hvilken grad følger kommunen som eier opp at kommunale selskaper ivaretar krav til samfunnsansvar?				Bestilt august 2020

KILDER

Vurderingen vil bygge på et bredt grunnlag av kilder:

- Kommunens egne plan- og strategidokumenter
- KOSTRA-data (Statistikk kommunen rapporterer til SSB) og andre kilder
- Folkehelseprofil
- Skolebidragsindikator
- Spørreundersøkelser der hvor dette er publisert
- Orientering og innspill fra rådmannen
- Innspill fra revisor
- Tidligere forvaltningsrevisjoner
- Innspill fra ordfører og hovedverneombud
- Tilsynsrapporter og andre eksisterende evalueringer av forvaltningen
- For selskapene: Årsrapporter og saker behandlet i eiermøter mv.